VAD GÖR SVENSKT BISTÅND I PALESTINA?

En exempelsamling

Foto: Ahmad Daghlas

WE EFFECT · OLOF PALMES INTERNATIONELLA CENTER · KVINNA TILL KVINNA · EAPPI The Ecumenical Accompaniment Programme in Palestine and Israel · CIS Centerpartiets Internationella Stiftelse · act Svenska kyrkan · Diakonia

INNEHÅLL

Förord **3**
Krav och uppföljning **4**
Utmaningarna **5**
Bistånd som bygger för framtiden **6**
Hälso- och sjukvård 6
Demokrati och jämställdhet 6
Rättssystem 7
Jordbruk och matsäkerhet 8
Folkrätten och mänskliga rättigheter 9
Skola och utbildning 11
Slutord **13**

Följande organisationer har bidragit med innehåll till rapporten: Act Svenska kyrkan, Centerpartiets Internationella Stiftelse (CIS), Diakonia, Ekumeniska följeslagarprogrammet i Palestina och Israel, Kvinna till Kvinna, Olof Palmes Internationella Center och We Effect.

Sammanställning: Johan Schaar
Redaktionell bearbetning: Magdalena Wernefeldt

FÖRORD

Efter Hamas massaker på civila och militärer den 7 oktober beslöt den svenska regeringen att pausa och se över utvecklingsbiståndet till Palestina. Regeringen menar att det görs för att försäkra sig om att inget stöd, direkt eller indirekt, går till aktörer som inte förbehållslöst fördömer Hamas, utför våld, hotar eller uppmuntrar till våld mot staten Israel eller dess befolkning, som driver en antisemitisk agenda och personer som har samröre med sådana aktörer.[1]

Med den här skriften vill vi ge en bild av vilken typ av organisationer som får del av svenskt bistånd, bredden på verksamheten och hur vårt arbete bidrar till att möjliggöra biståndsstrategins mål. Vi vill också peka på de politiska och moraliska signaler som ett fryst bistånd sänder till våra palestinska samarbetsorganisationer, som redan är hårt pressade och arbetar i underläge. Det är organisationer som bland annat arbetar för att motverka korruption, konservativa könsroller och dysfunktionella rättsstater.

Vi vill också peka på vilka konsekvenser ett uteblivet stöd till biståndet kan få för alla de som arbetar för ett annat Palestina. För demokrati, för ett samhälle där kvinnor och män behandlas lika och där alla människor får åtnjuta samma rättigheter.

Palestina befinner sig sedan decennier under ockupation och i utdragen konflikt, med återkommande våldsvågor som drabbar civilbefolkningen hårt. I en sådan situation hjälper utvecklingsbiståndet till att bygga människors och lokalsamhällens förmåga och resurser att bättre klara sig genom återkommande kriser. Utvecklingsbiståndet syftar också till att förebygga att kriserna och akuta nödbehov uppstår. Utan ett utvecklingsbistånd till Palestina kommer det att behövas långt mer humanitär hjälp för att rädda liv och lindra människors akuta nöd och behov. Det minskar både effektiviteten, långsiktigheten och värdigheten i det svenska biståndet.

Biståndet får aldrig orsaka skada. Att offentligt ta avstånd från Hamas skulle utsätta våra samarbetsorganisationer och deras familjer för stora risker och innebära ett brott mot den så kallade Do No Harm-principen[2]. Denna princip, vars tillämpning är av särskild vikt i konfliktkontexter har gällt för svenskt bistånd i många år och ingår även i OECD:s rekommendationer om stöd till civilsamhället.

Att dra in finansiering från Sverige till palestinska organisationer skulle också innebära uteblivet stöd till demokratiska krafter som arbetar för ett annat Palestina och ingjuter hopp hos befolkningen. Det civila samhället är en garant för demokratisk utveckling. Deras arbete för demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet och motstånd mot alla typer av förtryck är avgörande för att minska radikalisering. Ett indraget bistånd till Palestina är alltså att direkt gå Hamas och andra milisgrupper till mötes.

Stockholm den 30 november 2023

Mattias Brunander, Diakonia
Erik Lysén, Act Svenska Kyrkan

1 https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/10/sveriges-bistand-till-palestina-pausas/
2 https://www.cdacollaborative.org/what-we-do/conflict-sensitivity/

KRAV OCH UPPFÖLJNING

Enligt den nuvarande biståndsstrategin ska det svenska utvecklingssamarbetet i korthet bidra till att främja områden som mänskliga rättigheter, demokrati, jämställdhet och ekonomisk utveckling. Strategin uttrycker klart att biståndet utgör en del av Sveriges samlade engagemang vilket syftar till ett slut på Israels ockupation eftersom ockupationen utgör det största hindret för utveckling i Palestina. På sikt ska utvecklingssamarbetet också bidra till en fredlig, hållbar och folkrättsgrundad tvåstatslösning på konflikten.[3]

Sida ställer strikta krav på allt bistånd, inklusive det bistånd som går genom svenska organisationer till Palestina, det vill säga Gaza, östra Jerusalem och Västbanken. Palestinska samarbetsorganisationer måste tillämpa principer om icke-diskriminering och jämställdhet, särskilt vad gäller kvinnors och flickors rättigheter. De måste också uppfylla krav på transparens och utkrävande av ansvar.

Svenska biståndsorganisationer och deras palestinska samarbetspartners är i enlighet med EU:s riktlinjer skyldiga att se till att inga medel hamnar i händerna på någon terroriststämplad organisation, person eller verksamhet som kan gynna terrorism. Dessa krav är juridiskt bindande och ingår i avtalen mellan Sida och de svenska organisationerna som i sin tur har samma villkor i sina avtal med palestinska samarbetsorganisationer.

All verksamhet följs upp kontinuerligt och utvärderas systematiskt så att principer och avtal efterlevs och avvikelser följs upp. Ofta ingår personliga kontakter och besök i uppföljningen och flera svenska organisationer har personal på plats i verksamhetsländerna. Dessutom görs regelbundet externa revisioner och granskningar av biståndsverksamheten.

Som svenska biståndsorganisationer har vi gedigna urvals- och bedömningsprocesser när vi ska ingå samarbete med lokala organisationer. Där ingår krav på samsyn kring grundläggande värderingar och att arbetet utgår ifrån mänskliga rättigheter. Dessutom sker alltid en genomgång och bedömning av organisationernas finansiella system och internkontroll och vilka förebyggande åtgärder de vidtagit för att förhindra korruption.

Under 2022 anklagade israeliska myndigheter flera palestinska och israeliska människorätts-organisationer för att främja terrorism, varav en del av organisationerna fick stöd från Sverige och andra EU-länder. Anklagelserna ledde till att insatserna pausades för en noggrann undersökning från EU, som inte fann belägg för anklagelserna[4]. Inte heller amerikanska CIA fann några sådana bevis[5] och Sveriges och andra EU-länders stöd återupptogs.[6]

3 https://www.regeringen.se/artiklar/2020/07/strategi-for-sveriges-utvecklingssamarbete-med-palestina-20202024/
4 https://www.government.nl/documents/diplomatic-statements/2022/07/12/joint-statement-on-the-israeli-designation-of-palestinian-civil-society-organisations-as-terrorist-organisations
5 https://www.theguardian.com/world/2022/aug/22/cia-report-israel-palestinian-rights-groups
6 https://www.timesofisrael.com/eu-renews-funding-for-palestinian-group-accused-of-terror-backing-by-israel/

UTMANINGARNA

Enligt Sveriges strategi för utvecklingssamarbete i Palestina är den israeliska ockupationen det övergripande utvecklingshindret i Palestina. Den påverkar palestiniers liv på alla fronter. Här lyfter vi några aspekter:

- Israel kontrollerar de palestinska territoriernas gränser och har behållit full kontroll över större delen av Västbanken som är uppdelat i enklaver med olika grad av självstyre. Område C som utgör cirka 60 procent av Västbanken lyder under israelisk administration.

- Israel styr palestiniernas tillgång på vatten. Ungefär fyra femtedelar av vattnet från de underjordiska källorna som rinner upp på Västbanken används av israeliska bosättningar på Västbanken och i israeliskt jordbruk.

- Sedan ockupationen inleddes 1967 har Israel i strid med folkrätten förflyttat delar av den egna befolkningen och byggt bosättningar på ockuperat område. Nu bor cirka 465 000 bosättare på Västbanken och 230 000 i östra Jerusalem[7]. Bland bosättarna finns extrema krafter som med alltmer våldsamma medel trakasserar den palestinska lokalbefolkningen. Den nya extremnationalistiska israeliska regeringen har beväpnat bosättare. Under 2022 och 2023 har fler palestinier dödats på Västbanken än någonsin tidigare[8] och människor har fördrivits från flera byar. Det händer att övergreppen sker i närvaro av eller med aktivt deltagande av israeliska soldater[9].

- Israel annekterar palestinsk mark till bosättningar och vägar som palestinier inte får använda, vilket gör det svårt för palestinska jordbrukare att nå sina marker.[10]

Palestina har dessutom egna allvarliga problem. Den palestinska administrationen på Västbanken och Hamas de facto-regim i Gaza präglas av korruption och bristande respekt för mänskliga rättigheter.

Det konservativa samhällets patriarkala normer och strukturer är en annan faktor som bromsar utvecklingen. Kvinnor drabbas av dubbel diskriminering, dels genom ockupationen som begränsar deras rörelsefrihet och dels av patriarkala normer som undergräver deras rättigheter på det politiska, ekonomiska och sociala området.

Det finns stora klyftor mellan människors utbildningsnivåer, inkomstnivåer och levnadssätt i Palestina. Landet har flera universitet och andra utbildningsinstitutioner och många högutbildade kvinnor och män. Men arbetstillfällena är få och det finns begränsad möjlighet att driva företag. Arbetslösheten är hög, särskilt bland unga. Den fackliga rörelsen är outvecklad i Palestina och ännu mer för de palestinier som har arbetstillstånd i Israel där de som regel saknar skydd i en riskabel arbetsmiljö, särskilt i byggsektorn.

Ett växande antal människor lever under fattigdomsgränsen och många barn och unga lider av depression. Den omfattande humanitära krisen, hopplösheten och bristen på rättssäkerhet och respekt för mänskliga rättigheter ökar risken för radikalisering.

---

7 https://www.eeas.europa.eu/delegations/palestine-occupied-palestinian-territory-west-bank-and-gaza-strip/2022-report-israeli-settlements-occupied-west-bank-including-east-jerusalem-january-december-2022_en?s=206
8 Enligt UN OCHA: 2022: 191 palestinier. 10 israeler. 2023: 441 palestinier. (Varav 204 sedan 7 oktober). 28 israeler (3 sedan 7 oktober)
9 https://www.yesh-din.org/en/updates-to-the-international-community/
10 https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/asien/palestina/

BISTÅND SOM BYGGER FÖR FRAMTIDEN

Demokrati kan bara byggas inifrån. Lokala organisationer och ledare som arbetar för mänskliga rättigheter, jämställdhet och fred är helt avgörande för att lägga grunden för ett demokratiskt och jämställt samhälle och för att svara på akuta humanitära behov.

Mitt i den nedslående situationen i Palestina finns starka civilsamhällesorganisationer som bygger och motverkar brister i samhället inom olika områden. Det svenska biståndet till Palestinastödjer civilsamhällesorganisationerna och deras arbete. Här är några exempel.

HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

Gaza Community Mental Health Program arbetar sedan många år med psykisk hälsa. Programmet har haft stor betydelse under och efter de krig som ägt rum de senaste åren. Verksamheten är särskilt betydelsefull för traumatiserade barn. En studie av Rädda barnen 2022 pekade på att 80 procent av barnen i Gaza visade symptom på posttraumatisk stress. [11]

Palestinan Medical Relief Society bedriver primärvård och medicinsk nödhjälp i Gaza. Organisationen fick under många år stöd från Diakonia. Teamet fortsätter till dags dato att ge livsviktig sjukvård över hela Gaza. I takt med att sjukvårdssituationen i Gaza försämras blir teamets livräddande arbete viktigare än någonsin.

Augusta Victoria-sjukhuset i östra Jerusalem bedriver högspecialiserad vård bland annat inom barn- och vuxenonkologi, palliativ vård och sjukdomar som kräver dialys. Hit kommer patienter från hela Västbanken och Gaza. Sjukhuset erbjuder också en sjuksköterskeutbildning. Just nu är patienter från Gaza strandade på sjukhuset samtidigt som i skrivande stund 505 Gazabor har missat livsviktiga behandlingar eftersom de inte kan lämna Gaza. De flesta små barn från Gaza som vårdas på Augusta Victoria-sjukhuset får inte åtföljas av sina föräldrar på grund av israeliska restriktioner. I stället är det ofta äldre släktingar som följer med. Sjukhuset får stöd av Act Svenska Kyrkan.

DEMOKRATI OCH JÄMSTÄLLDHET

Kvinnorättsorganisationen Palestinian Working Woman's Society for Development (PWWSD) får svenskt bistånd via Centerpartiets Internationella Stiftelse (CIS).Till PWWSD:s fokusområden hör kvinnors ekonomiska egenmakt, minskat könsbaserat våld och kvinnors politiska deltagande och inflytande.

Ett exempel på organisationens arbete är så kallade "skuggråd". Dessa består av grupper om 10–15 kvinnor som bland annat utbildas om Palestinas valsystem, internationella regelverk och konventioner för kvinnors rättigheter. Kvinnorna följer arbetet i lokala beslutsfattande organ för att lära och på sikt själva kunna ta politiska uppdrag. Nyligen blev en skuggrådsmedlem i Hebron den första kvinnan som blivit vald till vice ordförande i ett lokalt kulturcentrum och som såg till att kvinnors prioriteringar kom med i den strategiska planen för centret. I dag finns över 100 skuggråd som kommit att bli ett unikt forum för palestinska kvinnor att få tillträde till lokala och nationella beslutsfattande organ.

11 https://resourcecentre.savethechildren.net/document/trapped-the-impact-of-15-years-of-blockade-on-the-mental-health-of-gazas-children/?_ga=2.111980420.160650355.1699387709-1092826962.1697056103&_gl=1*r1snup*_ga*MTA5MjgyNjk2Mi4xNjk3MDU2MTAz*_ga_646SWQJ0VB*MTY5OTM4NzcwOS41LjEuMTY5OTM4Nzc3MC42MC4wLjA.*_ga_GRKVSTV36C*MTY5OTM4NzcwOS41LjEuMTY5OTM4Nzc3MC42MC4wLjA

Ungas plats i politiken
De unga har en nyckelroll för en fredlig och demokratisk utveckling och för att minska risken för radikalisering. Palmecentrets palestinska samarbetsorganisationer arbetar brett med mänskliga rättigheter, opinionsbildning, civilsamhällets utveckling och politiskt deltagande, särskilt för ungdomar och kvinnor. Utbildningar i dialog och konfliktlösning är centrala områden, inte minst i anslutning till det israelisk-palestinska fredsnätverket Geneva Initiative.

Det tålmodiga arbetet för att öka ungas politiska representation gav resultat under lokalvalen 2021 och 2022. Flera kvinnliga kandidater ställde upp med namn och bilder, bland annat i det konservativa och patriarkalt styrda Hebron och flera blev valda.

Det här är berättelsen om en ung kvinna som valts in den politiska församlingen I Hebron där demokratiska val inte hållits tidigare:

”Det är hennes rätt att delta i valet, liksom det är din rätt att rösta eller att inte rösta på henne.” Så svarade Samiras pappa när männen i byn kritiserade honom för att han lät dottern ställa upp i lokalvalet. Inte bara utmanade Samira den rådande könsnormen om att politik inte är för kvinnor, hon utmanade också den klanbaserade tradition som sedan urminnes tider inneburit att byns två starka familjer själva gjorde upp om platserna i den lokala beslutande församlingen. Med stöd från Palmecentret utbildas kvinnliga ledare som inte bara tar plats i politiken utan också bidrar till demokratisk förändring i lokalsamhället.

Foto: Stefan Håkansson

Män som utbildar män förändrar könsroller
En av Kvinna till Kvinnas samarbetsorganisationer i Gaza genomförde det första initiativet någonsin kring våld i hemmet som vände sig direkt till män. Utfallet har varit mycket positivt och de deltagande männens attityder och beteenden ändrades. Flera män utbildades för att förändra attityder även bland andra män att lösa konflikter utan våld. De blev ambassadörer för att stoppa mäns våld mot kvinnor och anlitades flitigt för att utbilda tonårspojkar. Den attitydförändring de gick igenom och att de lyckades påverka andra män förbättrade också deras egen mentala hälsa.

RÄTTSSYSTEM
Äktenskap med barn har varit ett stort problem i Palestina. 37 procent av palestinska flickor har gift sig innan de fyllt 18, nästan alltid med en man som är äldre. Efter många års kamp lyckades Kvinna till Kvinnas samarbetsorganisation medverka till att den Palestinska myndigheten 2018 antog en lag mot barnäktenskap.

Familjeärenden som skilsmässor, vårdnadsärenden och våld i hemmet som rör muslimska medborgare på Västbanken avgörs av shariadomstolar. Kvinna till Kvinna samarbetar med en organisation som består av en grupp palestinska jurister som arbetar för att påverka domstolarna att respektera kvinnors rättigheter i familjeärenden och fatta beslut som ser till kvinnornas intressen. I 94 av 98 rättsfall organisationen engagerats dömde domstolen till kvinnans fördel.

De internationella människorättsdagarna firades i Gaza med hundratals kvinnor och män som deltog i Gaza Walk. Cirka 450 personer undertecknade en 450 petition som lämnades till Kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter. Petitionen krävde skydd mot kränkningar av de mänskliga rättigheterna, uppmanade stater att respektera internationell humanitär rätt och uppmanade till ansvarstagande med hänvisning till det destruktiva kriget mot Gaza i somras. I en anda av solidaritet spreds även ett uttalande initierat av AIDA Sub-Committee of Gender, där Kvinna till Kvinna är medlem. Kvinna till Kvinna i samarbete med UN Women stödjer 16 dagar av aktivism för att bekämpa våld mot kvinnor i Gaza.

Foto: Elena Alfageme

De kristna samfunden i Palestina har ansvar för sina egna familjelagstiftningar. Den lutherska kyrkan som får stöd via Act Svenska kyrkan har genomfört ett banbrytande arbete med att reformera familjelagstiftningen. En kvinnlig jurist, starka kvinnogrupper och en progressiv biskop drev fram en jämställd lagstiftning som ger kvinnor och män samma rättigheter vid skilsmässa, vårdnad av barn, arvsrätt och äganderätt.

JORDBRUK OCH MATSÄKERHET

Småskaligt jordbruk är fortfarande en huvudnäring i Palestina. Produktionen påverkas kraftigt av att Israel styr tillgången på vatten och använder ungefär fyra femtedelar av vattnet från de underjordiska källorna som finns på ockuperade Västbanken. Den palestinska vattensituationen försämras av att infrastrukturen är i sämre skick än i Israel och att spill- och avloppsvatten inte tas tillvara i samma utsträckning.

We Effect stödjer jordbrukskooperativ genom utbildning i moderna, hållbara jordbruksmetoder som ökar livsmedelsproduktionen och stärker tillgången till mat. De stödjer också sparkooperativ som ger kvinnor större egenmakt. Kvinnor som gått samman för att köpa mark och investera i odlingar har på kort tid fått en stadig inkomst, bidragit till den lokala ekonomiska utvecklingen och skapat nya arbetstillfällen. Kvinnor som tidigare inte arbetade investerar nu i egna företag och matmarknaden har försetts med nya varor till priser fler kan betala.

Hanan var hemmafru i byn Al-Jalameh på Västbanken. När hennes man blev sjuk behövde hon plötsligt försörja hela familjen. Hon tog ett litet lån från ett lokalt sparkooperativ för att kunna starta en blygsam odling. I dag, fyra år senare, äger hon en framgångsrik pumpaodling som försörjer hela familjen.

Det började med en jordplätt och några frön, mer hade hon inte råd med. Men skörden gav henne inkomst nog för att

Foto: Robert Englund

återbetala första lånet och ta ett nytt lån. Nu kunde hon bygga ett växthus och utöka odlingen med fler plantor. Odlingen gav allt större avkastning och så småningom kunde hon hyra mer mark och bygga ett växthus till.

”Jag är stolt över att kunna försörja min familj och betala mina söners studier på universitetet”, säger Hanan.

I dag säljer Hanan pumpor till återförsäljare i både Palestina och Israel. Samtidigt som hon jobbar hårt för att jordbruket ska växa med fler grödor, är hon aktiv i sparkooperativet som en gång gav henne lånen som var grunden till allt. Hon vill hjälpa fler kvinnor att göra liknande resor.

FOLKRÄTTEN OCH MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Flera av våra samarbetsorganisationer som får stöd av svenskt bistånd arbetar med att dokumentera, analysera och uppmärksamma brott mot folkrätten och för att mänskliga rättigheter ska respekteras, både av ockupationsmakten och de palestinska myndigheterna på Västbanken och i Gaza.

Ekumeniska följeslagarprogrammet i Palestina och Israel som verkar på inbjudan av lokala kyrkoledare är enligt FN den enda etablerade aktören som bidrar med internationell skyddande närvaro på Västbanken. Programmet ger skydd åt palestinier på ockuperat område genom att följeslagarna finns på plats där riskerna för civila är som störst. Det gäller vid israeliska arméns vägspärrar som palestinier regelbundet måste passera, i utsatta jordbruksområden och tillsammans med barn på väg till och från skolan. Närvaron vidgar palestiniernas handlingsutrymme och ger moraliskt stöd och hopp åt de krafter som verkar för en fredlig lösning genom ickevåld.

Foto: Mina Olsson

Följeslagarprogrammet samlar också in information och rapporterar händelser i området, samt samverkar med israeliska människorättsorganisationer och bidrar med utbildningar utifrån sina erfarenheter.

Följeslagarprogrammets skyddande närvaro har en direkt positiv effekt på individers vardagsliv. Herdarna når betesmarker de annars har svårt att komma till på grund av hot och våld nära israeliska bosättningar, bönder kan skörda sina oliver, barn och lärare kommer till skolan.

Föräldrar och lärare berättar att barnen sover lugnare och presterar bättre i skolan tack vare följeslagarna. Föräldrar som annars skulle ha hållit barnen hemma på grund av risker för trakasserier längs skolvägen, låter sina barn gå till skolan. Programmet har särskilt

positiv effekt på flickors skolnärvaro, då de i högre grad annars skulle ha hållits hemma i tider av osäkerhet.

En utvärdering av UNICEF fann att israeliska soldater uppträdde mindre aggressivt mot palestinier vid vägspärrar och kring skolor där följeslagarna var närvarande. De intervjuade barnen, lärarna och föräldrarna berättade att Följeslagarprogrammet visade att det internationella samfundet fortfarande bryr sig om deras utsatthet och att någon samlar bevis för att kunna hålla Israel ansvarigt. I deras ögon var detta programmets viktigaste resultat.

Sedan den 7 oktober har våldet ökat och just nu kan inga följeslagare vara på plats på grund av stora begränsningar i hur det går att förflytta sig på Västbanken. Följeslagare evakuerades den 12 oktober och väntar nu på att kunna återvända. Genom lokala kontakter försöker de ge direkt information om vad som händer i byarna på Västbanken.

Försvarare av mänskliga rättigheter
Svenska biståndsmedel kanaliseras till så väl palestinska som israeliska aktörer och människorätts-organisationer som verkar inom civilsamhället för mänskliga rättigheter och fredliga lösningar.

Ett exempel är den palestinska människorättsorganisationen Al Mezan som arbetar med att dokumentera och förebygga brott mot internationell rätt i Gaza, eller mot personer som har sin hemvist i Gaza.

Al Mezan driver frågor som rättsväsendets oberoende och dokumentation och ansvarsutkrävande när misshandel och tortyr begås av palestinska myndigheter i Gaza.[12] De dokumenterar och överklagar domar mot oskyldiga och kritiserar Hamasregimens flitiga användande av dödsstraff.[13]

Organisationen dokumenterar och rapporterar också brott mot mänskliga rättigheter och mot internationell humanitär rätt, begångna av den israeliska krigsmakten och myndigheter.
Al Mezan har vid upprepade tillfällen påtalat att raketattackerna från militanta grupper i Gaza riktade mot civila i Israel är krigsbrott. De var en av de första källorna inifrån Gaza som kunde visa på att de militanta grupperna avfyrade raketer i omedelbar närhet av civila mål.

Tillsammans med andra människorättsorganisationer kritiserar Al Mezan bristen på yttrandefrihet i Gaza, regimens attacker mot fredliga demonstrationer och bristen på fria val.[14]

Al Mezans arbete i Gaza är svårt men också mycket farligt. Hot från regimen och de väpnade grupperna hör till vardagen för försvarare av mänskliga rättigheter i Gaza. Organisationen möter allt från trakasserier, hot och vandalisering av lokaler till misshandel. En av organisationens medarbetare har också utsatts för mordförsök.

Den palestinska människorättsorganisationen Al Haq arbetar systematiskt med att dokumentera brott mot mänskliga rättigheter begångna av alla parter i konflikten. Det gäller även den Palestinska myndigheten och deras godtyckliga arresteringar och tortyr. Al Haq har även tillsammans med andra palestinska människorättsorganisationer kritiserat den Palestinska myndighetens repressiva lagstiftning som begränsar civila samhällets oberoende.[15]

12 https://www.mezan.org/en/post/46260/Al-Mezan-welcomes-the-publication-of-the-Convention-Against-Torture-and-its-Optional-Protocol-in-the-Palestinian-Official-Gazette
13 https://www.mezan.org/en/post/46201/Deeply-concerned-by-the-continued-issuance-of-death-sentences-in-Gaza,-Al-Mezan-urges-the-complete-abolition-of-this-practice
14 https://mezan.org/en/post/644
15 https://www.alhaq.org/advocacy/20864.html

SKOLA OCH UTBILDNING

På yrkesskolan i Beit Hanina som stöds via Act Svenska kyrkan får unga män och kvinnor, som många lever i särskilt utsatta situationer, en möjlighet att skaffa sig utbildning som leder till jobb. År 2022 tog sammanlagt 218 elever examen på skolorna i Jerusalem och Ramallah. Av dem fick 82 procent anställning direkt. I alla yrkesprogram ingår även kurser som handlar om samhällsengagemang och mänskliga rättigheter. Många av eleverna bär på konfliktrelaterade trauman och alla erbjuds samtalsstöd av kuratorerna som finns på skolorna.

Foto: Albin Hillert

Rum att tänka själv och skapa fritt

Tamerinstitutet är med stöd av Diakonia verksamma på Västbanken och i Gaza med fokus på barn och ungas utbildning och utveckling. Målsättningen är att öka läsande, skrivande och alla former av uttryck. Tamer stödjer barnens lärande och bidrar till en palestinsk barnkultur, bland annat genom att producera barnböcker. Så här kan Tamers verksamhet ta sig uttryck:

> *Det är tidig eftermiddag i Sebastia utanför Nablus på Västbanken när biblioteket fylls av barn i mellanstadieåldern. Efter lite stoj sätter sig alla barn ner och bibliotekarien börjar läsa ur en barnbok. Det handlar om en strumpa som kommer bort från andra strumpor i tvätten. Det är helt tyst i salen tills bibliotekarien har slutat läsa. Då räcker några barn ivrigt upp handen och vill kommentera berättelsen. Ett lugnt men engagerat samtal inleds. Någon berättar att hen kom ifrån sina föräldrar på marknaden. En annan berättar hur hon blev livrädd när soldater dök upp och luften plötsligt fylldes av tårgas. Hon sprang och gömde sig och kom inte fram förrän grannarna som var ute och letade till sist hittade henne. Barnen delar tankar och erfarenheter. Hur det känns att vara ensam och rädd, hur man kan ta hand om den som känner sig utanför, hur viktigt det är att ta hand om varandra. Sedan plockas färger fram och barnen får måla strumpor.*

Foto: Samar Abu Elouf

Ungdomarna i Tamers ungdomsgrupper beskriver själva verksamheten som en oas från en förtryckande värld där myndigheterna i Gaza vill tvinga ungdomar att leva efter gammalmodiga, konservativa normer och könsroller. Tjejerna nämner direkt att här inne bestämmer de själva vilken klädsel de ska ha. Både tjejer och killar har berättelser hur de trakasserats och till och med misshandlats av polis eller självutnämnda religiösa auktoriteter om de vill umgås på samma sätt på offentliga platser.

Verksamheten är inriktad på att ungdomarna själva ska kunna få välja och utveckla verktyg för att uttrycka sig och de hjälper varandra att arbeta med musik, poesi, konst. Men också att kunna arbeta med frågor som jämlikhet, yttrandefrihet, att inte behöva fastna i konservativa könsroller och att dela de problem ungdomarna möter när både tjejer och killar har drömmar som inte passar i Hamas konservativa synsätt på vad som är kvinnligt och manligt.

Utbildning för hörselskadade
Svenskt bistånd är genom We Effect med och finansierar den enda skolan på Västbanken där hörselskadade unga kan få utbildning efter 6:e klass. Flera av eleverna från skolan går nu på universitet, vilket döva på Västbanken inte kunnat göra tidigare.

SLUTORD

Bistånd innebär ekonomiska insatser och ska följas av strikta avtal, noggrann kontroll och konsekvent uppföljning. Men lika viktigt är de mellanmänskliga relationerna. Förtroende och relationer kan ge styrka att fortsätta arbeta för positiv utveckling även när svårigheterna tycks överväldigande.

Det arbete som våra samarbetsorganiationer bedriver med stöd av svenskt bistånd är både direktverkande och långsiktigt. Det påverkar palestiniers ekonomi, kvinnors egenmakt och politiska deltagande, det förser samhället med hälso- och sjukvård, utbildning och kultur. I flera fall är arbetet en direkt utmaning mot de värderingar som drivs av konservativa och antidemokratiska krafter.

Flera av våra samarbetsorganisationer möter motstånd från både de egna makthavarna och ockupationsmakten och arbetet för mänskliga rättigheter medför många gånger fara för deras egen säkerhet.

I skuggan av kriget i Gaza har antalet våldsamma attacker ökat kraftigt och lett till att palestinska byar har utrymts.[16] Sedan 7 oktober har attacker på civila palestinier på Västbanken ökat och familjer har tvingats bort från sina hem på grund av bosättarvåld.[17]

Det kan verka självklart att kräva att våra samarbetsorganisationer ska ta kraftigt avstånd från Hamas. Men det skulle utsätta dem för en stor risk. Hamas är en terrororganisation som har nätverk och informatörer inte bara i Gaza utan över hela Västbanken och i östra Jerusalem. Att offentligt ta avstånd från Hamas skulle utsätta våra samarbetsorganisationer och deras familjer för stora risker och innebära ett brott mot principen om att kontrollera negativ påverkan av bistånd, den så kallade Do No Harm-principen. Denna princip, vars tillämpning är av särskild vikt i konfliktkontexter har gällt för svenskt bistånd i många år och ingår även i OECD:s rekommendationer om stöd till civilsamhället.

Vi har sett flera exempel på när medarbetare till samarbetsorganisationer i Gaza blivit utsatta för hot, repressalier och till och med mordförsök när det kritiserat de-facto regimen i Gaza.[18]

Det är därför vår syn att vi och våra samarbetsorganisationers avståndstagande till all form av terrorism ska ta sig uttryck i vår gemensamma verksamhet, som präglas av respekten för och främjandet av mänskliga rättigheter och inte genom offentliga uttalanden och avståndstaganden.

Att dra in finansiering från Sverige till palestinska organisationer skulle innebära uteblivet stöd till demokratiska krafter som arbetar för ett annat Palestina och ingjuter hopp hos befolkningen. Något som också bidrar till minskad radikalisering. Ett indraget bistånd till Palestina är alltså att direkt gå Hamas och andra milisgrupper till mötes.

16 https://www.btselem.org/press_releases/20231019_under_cover_of_gaza_fighting_settlers_working_to_fulfil_state_goal_of_judaizing_area_c
https://www.yesh-din.org/en/updates-to-the-international-community/
17 https://www.ochaopt.org/content/hostilities-gaza-strip-and-israel-flash-update-40
18 https://www.hrw.org/news/2012/01/19/gaza/west-bank-investigate-attacks-rights-defenders